

Nekaj o novem „svetovnem“ jeziku.

Spisal Jožef Rakež.¹⁾

I.

Móda, ljubljeno gojenče slučaja, tiranizuje vesoljno človeštvo. Vsako stoletje ima svoje mode, ki se vzdržujejo nekaj časa in zopet izginejo, ne zapustivši družih nasledkov nego porednega smehljaja, ki igra potomcem okrog usten, kadar se spominjajo nánje. Nekatero izmed teh mód pa se vzdržujejo dolgo časa, dà, po vsa stoletja. Spómnimo se samó astrologije, ki je iz konstelacije nebeskih zvezd prerokovala bodočnost in sleharnega človeka usodo, ali pa alhimije, ki je učila, kakó se iz navadnih snovij kuje zlató itd. Pred štiridesetimi leti je še vsa Evropa strastno premikala mize, a pozneje se je iz tega premikanja izcimil spiritizem, ki je dolgo časa ponosno nosil ošabno svojo glavó. Ni najmanjša zasluga pokojnega našega cesarjeviča Rudolfa, da nam je to sleparijo odkril in pokazal v vsi svoji drzni nagóti.

Take misli so se porajale v duši naši, ko smo v zadnjem času vedno pogosteje čuli govoriti o volapükizmu, menèč v svoji preprostosti: saj so ti — izmi itak vsi jednaki.

Naš vek, ki poraja toliko novih izumov, podaril nam je pred blizu desetimi leti nov, umetalno sestavljen jezik, ki je pod imenom »Volapük« kmalu zaslúl po vsem omikanem svetu. Stvaritelj tega jezika je nemški župnik Schleyer. Živa človeška domišljija nam je ustvarila že pred njim dosti jednakih poskusov in Volapük menda tudi ne bode zadnji svoje vrste. Takim prikaznim se nam ni smeti čuditi, kajti danes živí mnogo ljudij na naši zemlji, ki iz dolgega časa ne vedó kaj delati. Take baže ljudém je Volapük posebno dobro dôšel. Ako imajo lovci, pohajači in tatovi svoj pristni jezik, zakaj bi si takega veselja ne privoščili tudi volapükisti?

Habeant sibi! Takó smo si mislili spočetka, ko smo prvokrat čitali po časnikih o tem novopečenem jeziku. Ali šum in reklama za »Volapük« nam vsak dan glasneje bije na uhó. Število njegovih privrencev rase od dné do dné. Ako smemo verjeti gorostasni reklami, priseglo jih je že nad 500.000 na to novo evangelje. Povsod se usta navljajo klubi, v katerih se Volapük sistematično neguje, izdajajo se

¹⁾ Predavanje v seji akad. društva »Triglav« v Gradci.

časniki, pisani v tem jeziku, dà! čuli smo že, da so nekatera železniška ravnateljstva zapovedala uradnikom svojim, naj se učé »Volapüku«, in da je visôko c. kr. ministerstvo za uk in bogočastje dovolilo, da se na visokih šolah dunajskih ta jezik poučuje v brezplačnih kurzijh.

Goreči njegovi privrženci mu pripisujejo ne samó eminentno praktično in znanstveno važnost, ampak proglašajo ga brez šale za bodoči svetovni jezik. (To nam že priča ime »Volapük« = svetovni jezik.) Po njih mnenji bližajo se óni zlati časi, ko bode vse človeštvo zopet golčálo v jedni sámi govoricí. Na tak navidezno preprost način bi rešili volapükisti véliko vprašanje o národnostih, ki je v sedanjem času porodilo toliko prepírov in homatij ter našemu veku dalo značajno lice.

Opravičili smo se torej po mislih svojih dovolj, ako poskusimo v nastopnih vrstah tudi slovensko občinstvo vsaj nekoliko seznaniti s tem jezikom, kateri že po dovršeni svoji sestavi zaslužuje, da ga malo natančneje pregledamo. Končno nam bodi še dovoljeno pretresovati važno vprašanje: je li v obče mogoče, da se Volapük kdáj dvigne na prestol svetovnega jezika ali ne? — V to zvrho bodemo v prvi vrsti navéli prednosti in vrline novega jezika, kakor ga nam slikajo njegovi obožavatelji in napósled njegove nedostatnosti, vse ovire in zapreke, ki po mnenji jezikoslovcev ne dopuščajo, da se ta jezik kdáj oživotvori v širšem krogu. Doslé je sevéda kolikor toliko samó na popirji!

II.

Najprej je treba, da podamo kratek načrt¹⁾ o sestavi »Volapüka«.

Schleyer je sestavljajoč slovnico svojo skrbno gledal na to, da se izôgne vsaki nejasnosti in dvoumnosti besed v raznih slovniških oblikah. Njegova slovnica nima nikakih izjem od glavnega pravila, katerih skoro v vsakem drugem jeziku kar mrgolí. Volapük je fonetičen jezik »par excellence«. On nima nobenih mrtvih črk. Vsaka črka, vsaka beseda se takó izgovarja, kakor je pisana. Naglás je vedno na zadnjem zlogu besede. V vseh teh ozirih je nam Volapük gotovo nedosežen vzor pravilnosti, predmet upravičenega hrepenenja za vsakega učenca, ki se učí tujemu jeziku.

Deklinacija je preprosta. Schleyer ima samó 3 sklone: genetiv, dativ in akkusativ, katere označuje s priponami —a, —e, —i,

vol (svet), vola, vole, voli.

Množini daje pripono —s

pük (jezik), püks, pükas, pükés, pükis.

¹⁾ Dr. Obhlidal Unterrichtsbriefe zur Erlernung des Volapük. 4. Aufl. Wien 1887.

Volapük nima člena nì spola. Ako je pa treba naznačiti prirodni spol, predstavi se dotični besedi končnica ji— ali of— za ženski, os — za srednji spol.

Med ji— in of— je nastopna razlika:

tidel (učitelj) — ji—tidel (soproga učiteljeva)
of—tidel (učiteljica).

Pridevniki se izvajajo iz samostavnikov s končnico —ik, n. pr.:

gud (dobrota), gudik (dober),

komparativu daje pripono —um, superlativu —ün

gudikum (boljši), gudikün (najboljši).

Osebna zaimena se izražajo s slôvi:

ob (jaz), ol (ti), om (on), of (ona), os (ono),

v množini s pripono —s: obs (mi), ols (vi) itd.

Številke si je izmislil Schleyer takó-le:

bal 1, tel 2, kil 3, fol 4, lul 5, mäl 6, vel 7, jöl 8, zül 9,
bals 10 je po obliki množina od bal (jeden); tels 20 itd., tum (100)
je skrajšano iz lat. cen-tum.

Glagol se izvaja iz samostavnika, kateremu se pritaknejo osebni zaimki kot pripone:

löf (ljubezen), sedanjik löfob (ljubim), löfol (ljubiš),
löfom (on ljubi), löfof (ona ljubi),
löfos (ono ljubi), löfobs (ljubimo) itd.

Imperfekt se dela s predpono ä—:

klöd (vera), äklödob (credebam),
äklödol (credebas) itd.

Pretekli čas s predpono e—:

stim (čast), estimom (on je častil),

—i znači predpretekli, —o bodoči, —u preteklobodoči čas.

Trpno obliko izraža predpona pa za sedanji, pä za polupretekli, pe za pretekli čas itd. (pa—, pä—, pe—, pi—, po—, pu—).

Konjunktiv ima pripono —la:

löfob la (amem), mekom-la (faciat).

Velevnik ima pripono —öd:

gololöd (idi), penolsöd (pišite).

Nedoločnik se napravi s pripono —ön:

linön (piti), pükön (govoriti).

Nedoločnikom ostalih časov se dodá še dotična predpona.

Volapük ima tudi aorist ali durativ v tvorni in trpni obliki in sicer za vse čase. Mimo teh različnih oblik ima še množino deležnikov supinov, gerundivov itd.

Pridevniki in številniki stojé vedno za samostavniki; fat gudik (dobri oče), son telid (drugi sin), vom kil (tri gospé).

Predlogi se predstavljajo nominativu samostavnikov n. pr.: in gad (v vrtu), plo fat (za očeta); nen dom (brez domú).

Samó na vprašanje: kam? vežejo se s toživnikom: in jol (v šoli) in joli (v šolo).

Volapük ima 27 črk, med njimi 8 samoglasnikov. Pri sestavljanji besed se je Schleyer držal kolikor možno soglasniških skupin, da bi ne bile na kvar blagoglasju ali lahkoči izrekovanja. Takó je n. pr. angl. speak (govoriti) izpremenil v pük, think (misliti) v tik; temu nasproti pa je raztegnil nemški nord v nolüd, laški barba v balib.

Slóva, sestavljena od dveh ali več zlogov, skrčil je pogostoma v jednozložne; angl. garden (vrt) v gad, woman (žena) v wom, latinski peccatum (greh) v pek. — Često odstranjuje samoglasnik v prvem zlogu:

lat. animal (žival) — nim

obligatio (zaveza) — blig.

Da bi onim národom, ki v svojem jeziku nimajo nobenega r, zlasti Kitajcem nekoliko olajšal izgovarjanje Volapüka, zamenil je r pogostoma z l-om, dosledno tedaj, kedar stojí pred r-om še kak drug soglasnik.

N. pr.: angl. near (bližen) — nil

gred (pozdrav) — glid

proof (dokaz) — bluf

Leksikalni del svoje slovnice je sestavil Schleyer večinoma po angleških besedah, ki jih je sevéda skrajšal in izpremenil, kakor se mu je zdelo umestno. To se že razvidi iz góri navédenih primerov.

finish (končati) — fin; dark (tema) — dag.

Mnoge besede so vzete tudi iz drugih jezikov n. pr.:

iz francoskega: ciel (nebó) — sil,

iz nemškega: berg (gora) — bel,

iz latinskega: cumulus (gromada) — kum,

iz grškega: nomos (zakon) — nom.

Izvajanje besed je jako preprosto. Pridevnik se napravi iz samostavnika s pripono --ik:

kop (corpus, teló) — kopik (telesen),

—il znači deminutiv: blod (brat) — blodil (bratec),

—el tvori nomina agentis: bak (peč) — bakel (pek),

—äl tvori nomina abstracta: kap (glava) — kapäl (razum).

Predpona lu— daje besedi slab pomen:

flen (prijatelj) — luflen (slab prijatelj).

III.

Iz tega kratkega in površnega načrta že lahko razvidimo, kakó spretno in kakó preprosto je sestavil Schleyer slovnico svojo. Pripravljal se je, da bi zvršil dano si nalogo, skrbneje in dljè časa, nego katerikoli njegovih prednikov; seznanil se je v to svrhu tudi z značajem nekaterih jezikov, ki ne spadajo k deblu indoevropskemu. Slovnica njegova je sestavljena po jednotni osnovi, od katere nikjer ne odstopa. Stala ga je brez dvojbe baš nemalo časa, a še več truda in mišljenja. Sestava glasov in zlogov je priprosta, zlasti radi tega, ker se je na vso moč izogibal nakopičenju soglasnikov in ker njegov jezik tudi ne pozna diftongov. S tega stališča izgovarjanje res ni težavno. Je li jezik tudi takó blagoglasen, kakor trdijo privrženci njegovi, o tem izpregovorimo pozneje. Vsa sestava je pregledna ter iz učne in mnemonične strani jako ugodna; kajti jezik nima nikakih izjem od slovnških pravil. V tem oziru je vse takó dovršeno, da tudi najhujši nasprotnik ne more tajiti, da je Schleyerjeva slovnica v glavnih svojih potezah jako dosledno sestavljena.

Pripoznati moramo tudi blagi namen stvaritelja, ki je s tem svojim umotvorom hotel koristiti vesoljnemu človeštvu.

Poslušajmo, kakó Schleyer sam sodi o svojem jeziku.

Na strani 22. svoje slovnice (Volapük 3. Aufl. Ueberlingen am Bodensee 1883) pravi: — — — »Volapük se odlikuje s takim bogastvom oblik, kakor nijeden drug jezik na svetu. — — — Kaka ugibčnost in prožnost, kako blagoglasje vlada v svetovnem jeziku!«

Na strani 66.: — — — »Svetovni jezik ima mnogo več deležnikov (participov) nego katerikoli izmed živih in mrtvih jezikov.« — —

Stran 67.: — — — »Ta jezik spaja in združuje v sebi vse krasote in vrline, voljnost in ugibčnost, skratka vse, kar je dobrega in hvalevrednega v drugih jezikih, a zajedno je prost vsake nepravilnosti, pretiranosti, nedoumnosti in nezmisla, ki vladajo v vseh drugih jezikih.« — —

Stran 110.: — — — »Kdor je véšč Volapüku, zlahka se priučí vsakemu drugemu, živemu ali mrtvemu jeziku, katerega mu je treba.«

Je li to v istini takó, zaslučuje Volapük še veliko večje priznanje, nego je je našel doslé. V krogih laikov vzbuja res veliko zanimanje; ali kakó sodijo o njem strokovnjaki-jezikoslovci? Le prav redkokdaj čujemo, da je kje kak učenjak izprožil o njem ugodno besedo. Zgodilo se je to predlanskem v Londonu. V seji tamošnjega filološkega društva je razvijal neki dr. Furnivall mnenje, da bi bil Volapük najsposobnejši za vseobčni znanstveni jezik. Njemu je pred

kratkem pritrdil tudi univ. prof. dr. Schuchardt v Gradci, ki je v svoji brošuri »Auf Anlass des Volapük, Berlin 1888« razodel isto željo, sklicujé se na góri navedene prednosti tega jezika. Od drugod ne čujemo nikjer prijaznega odziva. Kakó si naj tolmačimo to čudno prikazen?

IV. ¹⁾

Večina jezikoslovcev prezira »Volapük« z nekim molčečim zaničevanjem; nekateri izmed njih pa so vročekrvnejši ter ga pobijajo na vse kriplje, očitajoč mu take nedostatnosti, ki mu naravnost zanikujejo možnost, da bode kdaj svetovni jezik. Bodi nam dovoljeno, da načrtamo njih rezko obsodbo vsaj v glavnih potezah.

Od stvaritelja svetovnega jezika moramo zahtevati, da se vsaj v nekoliki meri seznaní z zakladi občega in primerjajočega jezikoslovja. Schleyer pa v istini nima nikakih pravih korenitih lingvističnih predstudij. Radi tega so sklepi in razmotrivanja, ki jih nahajamo v njegovi slovnici, vsa površna in nedopustna, ali pa naravnost napačna. Takó n. pr. imenuje različnost v pravopisu raznih glasov, naslanjajočo se na zgodovinski razvoj jezika »nered in zmešnjavo v jezikih«. Njegovo praktično znanje jezikovo, kakor tudi njegovi pojmi, tičoči se fiziologije raznih zvokov, jako so temni in neznatni; ináče né bi trdil, da slovanski jeziki zvené neprijetno in temno ter ne bi jih v tem oziru primerjal francoskemu in angleškemu jeziku.

Trdèč, da ima Volapük tako izobilje slovniških oblik na razpolaganje kakor nijeden drug jezik, Schleyer ne pozna jezikov kavkaških in uraloaltajskih, niti nima pojma o ogromnem oblikoslovnem bogastvu nekaterih jezikov indijskih in ameriških. V Volapüku se izvaja od vsake besede prilično 700 slovniških oblik. Le-to število je uprav mikroskopično proti velikanskemu bogastvu n. pr. algonkinskega jezika v severni Ameriki, v katerem se od mnogih korenov dá izvajati nad 1,700.000 raznih oblik.

Schleyer pravi, da se je izogibal soglasnikov: r, rr, č, ng, ch, da bi olajšal izgovarjanje Volapüka romanskim národom, in národom vzhodne Azije, dalje pa tudi detetom in starcem! Moral bi vedeti, da je v obče nemogoče sestaviti svetovno abecedo, ki bi vsem národom v jednaki meri ugajala ter se prilegala glasoslovnim svojstvom njih jezikov, kajti ni niti jednega soglasnika, ki bi ga skupno imeli vsi jeziki. Takó n. pr. v nekaterih jezikih ni sledú o soglasnikih r in l

¹⁾ Glavne misli v tem poglavji sem posnel večinoma po koreniti razpravi, ki jo je univ. prof. C. Šercl v Odesi priobčil v prvih številkah „Svętozora“ 1888 pod naslovom: »O vyznamü Volapükus«.

(hererski jezik v Afriki, dakotski v Ameriki). Mnogi jeziki nimajo r (kitajski, mehikanski, Zulu); drugi nimajo l (Japonski, Zend, peruanski, hotentotski). Razni jeziki ne poznajo čistih b, d, g v našem zmislu (staroegiptski, kitajski, mehikanski.) Drugim zopet nedostaje ustnikov m, b, p, f (n. pr. huronskemu jeziku); kajti Huronci nikoli ne zapirajo ust, kadar govoré. Za Boga! Kdo bode zatorej sestavil abecedo vsem jezikom jednako ugodno!

Schleyer proglašá svoj jezik najblagoglasnejšim mimo vseh drugih. Blagoglasje je jako temán in časih docela subjektiven pojem. Kateri národ ne zmatra svoje govorice za blagoglasno? Z objektivnega stališča moremo vse, kar se v kateremkoli jeziku izgovarja s čistim národnim naglasom in v značaji dotičnega idioma, z vso pravico imenovati blagoglasno. A jako težko, dà! skoraj nemogoče je, obvarovati se subjektivnih predsodkov, kadar nam je soditi o blagoglasji tujega nam jezika. V tem oziru se bosta težko dva človeka popolnoma strinjala.

In vendar napravi Volapük na vsakoga, kdor se je le nekoliko pečal s tujimi jeziki, zlasti pa na primerjajočega jezikoslovca nekov neprijeten, časih celó smešen vtisek. Iz sleharnega stavka nam veje nasproti njegov zgolj mehanični ustroj. Ali se morebiti prillegajo le-ti stavki našemu ušesu?

Kiplad binom bani baneif obik? (Kje je moja britev?)

Nu obi obalibelob. (Jaz se bodem sedaj obril.)

Dlinolöd kelos leklülük! (Pij, kar je čisto!)

Ko din kimik kanob dünon onse? (S čim Vam morem služiti?)

Komu prijajo take glasovne skupine? Taki stavki, katerih ima Volapük v ogromnem izobilji na razpolaganje, so naravnost protivni jezikovnemu čutu sleharnega človeka, ker nimajo niti najmanjšega ritma niti pravega sklada v zvokih.

Iz navedenih primerov je tudi razvidno, kakó dolge in kakó spletene so nekatere slovniške oblike. — Oblikoslovno bogastvo nikakor ni glavni in končni smoter, do katerega hočejo dospeti kulturni jeziki. Schleyer ignorira zgodovinski razvoj vseh živih jezikov, ináče bi moral vedeti, da vsak jezik v svojem razvitji prehaja od zloženih besed do vedno preprostejših. Čimbolj se kak jezik razvija, tem preprostejše in krajše so njegove slovniške oblike. Kulturni národje so potrebovali mnoga tisočletja, da so v neutrudnem duševnem delovanji dospeli do tega cilja. Schleyer pa nam hoče s svojim jezikom, ki ima takó ogromno število zloženih oblik, zopet usiljevati óno zastarelo dóbo, katero so kulturni národje že zdavna prebili.

Ako on misli, da bi se različni naródje v istini mogli in hoteli priučiti Volapüku, nima pojma o velikanskem vplivu, ki ga ima slovnica na jezik. Kajti prava slovnica ima svoje življenje le v jeziku samem. Jezik si je ustvaril slovnico, a ne slovnica jezika. Vsak národ si polagoma in samostalno razvija jezik ter mu po svojem ukusu ustvarja in izpreminja slovniška pravila. — Afrikanski zamorci, odvedeni sužnji v Ameriko, pozabili so polagoma vse besede svoje materinščine in se priučili jeziku svojih gospodarjev. A slovnico svojega idioma so ohranili neporušeno brez izpremembe ter nji prispodabljali besede tujega jezika. Slovnica Volapüka je torej že sama na sebi največja zapreka, da se tá jezik razširi.

Slovar, ki ga je Schleyer doslé sestavil, šteje nekaj čez 10.000 besed. A on ga namerava še izdatno pomnožiti. Čemu taka množica izrazov? — Svetovni jezik utegne jedino k temu pripomoči, da bi se raznojezični naródje mogli sporazumeti v najnujnejših potrebah. Volapük more biti samó nek surogat, a nikakor se mu ni sméti polastiti pravice in naziva samostalnega jezika s samostalno literaturo. Čemu torej toliko besed? Tisoč bi jih zadoščalo popolnoma. Mnogi jeziki jih nimajo niti primeroma toliko, a vender ustrezajo vsem potrebam.

V.

Ako bi se tudi Volapük v istini dvignil na prestol svetovnega jezika, ne mogel bi se v tej podobi vzdržavati dolgo časa.

Recimo, da bi vsi naródje soglasno sklenili, da proglasé Volapük za svoj jezik; recimo, da se vsi naródje naučé temu jeziku ter ga ne-gujejo v velikih mednárodnih shodih. Kaj bi se izcimilo iz tega?

Volapük bi se moral čisto dosledno upokóriti ónim zakonom, katerim se morajo uklanjati ostali živi jeziki. V vsakem naródu bi se izpreminjal sčasoma po značaji prejšnjega jezika; v vsakem naródu bi čakal različne izpremembe. Kajti izprememba je neizogibni pogoj vsakega živega jezika. Kakšno lice bi imel Volapük recimo v 50 letih? — Vsak národ bi ga kolikor toliko privadil in pristrojil svojemu izgovarjanju; Angleži bi ga izpremenili po svoji navadi in po svoji skladni razvrstitvi, Kitajci brez dvojbe takisto itd. Vsak národ bode govoril Volapük, kakor njemu ljubo, in imeli bodemo toliko raznih razrečij Volapüka, kolikor je samostalnih naródo. Sčasoma bi nastajale te razlike značajnejše in dospeli bi do te stopinje, da bi se naródje zopet ne mogli sporazumeti. — Take nasledke bi moral imeti organični razvoj Volapüka ali pa kateregakoli drugega umetalno ustrojenega jezika.

Svetovni jezik je torej za človeštvo nedosežen ideal. Ako bi bilo sploh mogoče tá ideal uresničiti, ne mogel bi Volapük postati svetovni jezik, ampak samó kak živ, do vrhunca razvit in zeló razširjen jezik, ki je poleg tega tudi v slovniškem oziru kolikor móči preprost. Izmed denšnjih jezikov mogla bi nastopiti kot kandidata za svetovni prestol jedina dva: jezik angleški in kitajski.

Angleški jezik, ki se odlikuje s svojo klasično slovniško preprostoto, ki je od vseh jezikov po zemlji najrazširjenejši in ima najznaminitejše slovstvo na svetu. Angleščina se razširja povsod bolj in bolj; govori se v vseh delih svetá; v Angliji, v severni Ameriki, v južni Afriki in Aziji, takisto v Avstraliji je angleški gospodujoči jezik. Mornarji vseh národov pripoznavajo njegovo važnost ter se mu učé.

Za svetovni jezik še ugodnejši nego angleški, bil bi jezik kitajski. — Mi Evropejci imamo še dandanes dosti zastarelih predsodkov do prebivalcev »osrednje države« in sploh do vsega, kar je kitajskega. A njih jezik poznamo jedva po imeni. Kitajski jezik govori nad 400 milijonov, torej skoro dve petini vsega ljudstva na zemlji. S takó skromnimi in neznatnimi pomočki noben jezik ni dosegel toliko ogromnih uspehov. Kitajski jezik nam je zgovorna priča o dosedaj neobični zavednosti in sposobnosti tega národa. On nima prave slovnice v našem zmyslu, a tudi nikjer sledú o katerikoli nepravilnosti. Kitajski jezik je vzor dovršenega, nad mero preprostega in čistega jezika. Pri čudoviti trdovratnosti, s katero Kitajec povsod gojí národnost in govor svoj, pri ogromni plodnosti in ekspanzivnosti národa moremo kitajskemu jeziku prerokovati cvetočo bodočnost.

Prihaja nam končno na misel vprašanje: bi li v istini jeden sam jezik bil dobrodejstvo za vse človeštvo? Tak jezik bi imel brez dvojbe veliko praktično vrednost in važnost; ali duševno življenje in kulturni napredek človeških generacij bi se razvila gotovo počasneje in v slabši meri nego pri različnosti govora. Čudovita in ogromna mnóžica glasov, besed, slovniških in sintaktičnih posebnostij so gotovo najlepši pojavi, najkrasnejše strani v knjigi človeške prosvete. Jeziki so najstarejši spomeniki kulture naše, najzgovornejše priče o razvoji in napredku človeštva in sicer še tam, kjer nedostaje več nobenega drugega spomina o dejanjih dotičnega národa. Naš kulturni razvoj je radi tega težko dostojno oceniti, ker so k njemu pripomogli različni národje, vsak po svoji sposobnosti in nadarjenosti.

Ko bi bil samó jeden jezik na svetu, oplenilo bi se človeštvo svojega največjega in najplemenitejšega krasú. Vsak národ izraža jedno in isto misel na drug način, v drugi podobi. Ta razlika v izrazih,

upodabljanju in množici idej bi utonila v mrtvi jednoličnosti. Komur različnost jezikov ni po'godu, podoben je pač zvezdogledu, ki se jezi o tem, da vseмир spaja v sebi tako ogromno število nebeskih teles — podoben je botaniku, katerega mrzí nepregledna pestra množica rastlin na zemlji. Priroda nikjer ne dopušča jednoličnosti, naopak povsod vzdržuje različnost; kajti samó v vednem nepretrganem bóji raznih življev, iz zmage močnejšega nad slabejšim utegne se izcimiti tó, kar vodi k prospehu in napredku celóte.

Ako bi naródje sprejeli umeten jezik, samovoljno sestavljen od jednega človeka za normo, za pomoček vzajemnega sporazumljenja, ako bi takemu jeziku dali pravico in naslov svetovnega jezika, pregrešili bi se proti zgodovinskemu razvoju svojih jezikov, proti svojemu kulturnemu življenju, proti človeški prirodi, a končno proti zdravemu razumu. Kar so si naródje sestavljali skozi mnoga tisočletja, v čemer so neutrudno delovale neštevilne generacije, tega ni móči nadomestiti v podobi surogata s površnim umetalnim ustrojem, izmišljenim od pojedinca, ki nas spominja suknje, skrpane od neštivilnih koscev razne velikosti in bóje.

Vzdihi.

6.

Meni strto srce
Skoraj biti jenja;
Konec bo veselja,
Konec i trpljenja.

Mala me peščica
K grobu bo spremljala,
A jedina mati
Za menoj jokala.

Oh, ne plakaj, mati,
Po 'zgubljenem sini,
Saj gomila hladna
Naju spet zjedini!

7.

Nebo potemnelo,
Zemlja bo se stresla,
I nevilhta silna
Vse v nered raznesla.

Padali prestoli,
Cerkev se rušila,
A v potocih bo se
Krv človeška lila.

Ko vse to na zemlji
Bode se gajalo,
Meni pa se v grobu
Mírno bo sanjalo!

8.

Kam se, kam drvite,
Vzburjeni narodi!
Ta vas pot prekleta
V temno brezno vodi.

Brat daj roko bratu
I sosed sosedu;
Delajte vzajemno,
A po starem redu.

Vse zaman, oh, Bože!
Moj je glas puščave,
A domovje zemlja
Teme in zmešnjave!

9.

Oče ti nebeški,
Dobri, milostivi,
Oče stvari vsaki,
Živi in neživi!

Ti, ki si postavil
V solzno nas dolino,
Potujoče v srečno
Daljno domovino,

O smiluj se vender
Rev, vpijočih k tebi,
Daj jim v kratkem večni
Vživat' mir na nebi!

Zamejski.

